

Łódź, dnia 24 stycznia 2025 r.

**Komisja Uniwersytetu Łódzkiego
do spraw stopni naukowych
w dyscyplinie nauki prawne
ul. Kopcińskiego 8/12
90-232 Łódź**

**Pan
Tomasz Banach**

DECYZJA nr 1/ST/2025

Na podstawie art. 107 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. 2024, poz. 572, dalej: k.p.a.) w zw. z art. 178 ust. 1 pkt. 1, ust. 2 i 3, art. 221 ust. 12 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1571 ze zm., dalej: p.s.w.n.) oraz § 34 Statutu Uniwersytetu Łódzkiego przyjętego uchwałą Senatu Uniwersytetu Łódzkiego nr 440 z dnia 27 maja 2019 r. ze zm. (dalej: Statut)

**Komisja Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych
w dyscyplinie nauki prawne**

**odmawia Panu Doktorowi Tomaszowi Banachowi nadania stopnia doktora
habilitowanego w dyscyplinie nauki prawne**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, dalej: ustawa), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
  - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
  - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte

w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Jednocześnie osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

W myśl art. 220 ust. 1 ustawy, postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego wszczyna się na wniosek osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, składany do podmiotu habilitującego za pośrednictwem RDN.

2. Wniosek obejmuje:

1) opis kariery zawodowej;

2) wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2;

3) wskazanie podmiotu habilitującego wybranego do przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Z kolei art. 221 ustawy stanowi:

1. RDN dokonuje oceny formalnej wniosku oraz przekazuje go podmiotowi habilitującemu w terminie 4 tygodni od dnia jego otrzymania.

2. W terminie 4 tygodni od dnia otrzymania wniosku przez podmiot habilitujący może on nie wyrazić zgody na przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego i zwrócić wniosek do RDN.

3. W przypadku niewyrażenia zgody, RDN niezwłocznie wyznacza inny podmiot habilitujący i przekazuje wniosek temu podmiotowi. Przepisu ust. 2 nie stosuje się.

4. W terminie 12 tygodni od dnia otrzymania wniosku RDN wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędących pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

5. Podmiot habilitujący, w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania informacji o członkach komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez RDN, powołuje komisję habilitacyjną. Komisja składa się z:

1) 4 członków wyznaczonych przez RDN;

2) 2 członków posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, zatrudnionych w podmiocie habilitującym, w tym sekretarza;

3) recenzenta posiadającego stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędącego pracownikiem podmiotu habilitującego.

6. Recenzentem może być osoba niespełniająca warunków określonych w ust. 4 i 5, która jest pracownikiem zagranicznej uczelni lub instytucji naukowej, jeżeli RDN lub podmiot habilitujący uzna, że osoba ta posiada znaczący dorobek w zakresie zagadnień związanych z osiągnięciami osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

7. Recenzentem nie może zostać osoba, która w okresie ostatnich 5 lat dwukrotnie nie dochowała terminu, o którym mowa w ust. 8.

8. Recenzenci, w terminie 8 tygodni od dnia doręczenia im wniosku, oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2, i przygotowują recenzje.

9. Komisja habilitacyjna przeprowadza kolokwium habilitacyjne w zakresie osiągnięć naukowych lub artystycznych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

9a. Kolokwium habilitacyjne może być przeprowadzone poza siedzibą podmiotu habilitującego przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających w szczególności:

- 1) transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami,
  - 2) wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogą wypowiadać się w jego toku
- z zachowaniem niezbędnych zasad bezpieczeństwa.

9b. Kolokwium habilitacyjne ma charakter publiczny, z wyłączeniem kolokwium w zakresie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 3.

9c. Kolokwium habilitacyjnego nie przeprowadza się, jeżeli co najmniej 2 recenzje są negatywne.

10. Uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego podejmuje komisja habilitacyjna w głosowaniu jawnym. Na wniosek osoby ubiegającej się o stopień komisja podejmuje uchwałę w głosowaniu tajnym. Opinia nie może być pozytywna, jeżeli co najmniej 2 recenzje są negatywne.

11. Komisja habilitacyjna w terminie 6 tygodni od dnia otrzymania recenzji przekazuje podmiotowi habilitującemu uchwałę, o której mowa w ust. 10, wraz z uzasadnieniem i dokumentacją postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

12. Na podstawie uchwały, o której mowa w ust. 10, podmiot habilitujący, w terminie miesiąca od dnia jej otrzymania, nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania. Podmiot habilitujący odmawia nadania stopnia, w przypadku gdy opinia, o której mowa w ust. 10, jest negatywna.

12a. W przypadku utraty przez podmiot habilitujący uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie:

1) przed powołaniem komisji habilitacyjnej - postępowanie w sprawie nadania tego stopnia jest prowadzone przez podmiot wyznaczony przez RDN;

2) po powołaniu komisji habilitacyjnej - komisja ta kontynuuje czynności, o których mowa w ust. 8-11.

12b. W przypadku, o którym mowa w ust. 12a pkt 2, podmiot habilitujący, który utracił uprawnienie do nadawania stopnia doktora habilitowanego w danej dyscyplinie, przekazuje podmiotowi habilitującemu wyznaczonemu przez RDN dokumentację postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w tym uchwałę komisji habilitacyjnej podjętą zgodnie z ust. 10 wraz z uzasadnieniem. Do podmiotu wyznaczonego przez RDN przepis ust. 12 stosuje się.

13. W przypadku wycofania wniosku po powołaniu komisji habilitacyjnej:

1) ten sam wniosek nie może być podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w innym podmiocie habilitującym;

2) wnioskodawca nie może ubiegać się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przez okres 2 lat.

14. Senat albo rada naukowa określi:

- 1) szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego;
- 2) zasady ustalania wysokości opłaty za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz zwalniania z tej opłaty;
- 3) sposób wyznaczania członków komisji habilitacyjnej.

Mając powyższe na względzie, należy stwierdzić, co następuje.

Na podstawie wniosku dr. Tomasza Banacha, złożonego do Rady Doskonałości Naukowej, zostało wszczęte postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Rada Doskonałości Naukowej przekazała wniosek Uniwersytetowi Łódzkiemu jako podmiotowi habilitującemu wskazanemu przez Habilitanta. Wniosek został następnie przekazany Wydziałowi Prawa i Administracji UŁ, w ramach którego funkcjonuje Komisja Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne. Komisja postanowieniem nr 23/ST/2024 z dnia 22 marca 2024 r. wyraziła zgodę na przeprowadzenie postępowania habilitowanego dr. Tomasza Banacha.

Następnie uchwałą z 17 maja 2024 r. Komisja Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne przyjęła postanowienie nr 35/ST/2024 w sprawie powołania składu komisji do przeprowadzenia przedmiotowego postępowania habilitacyjnego w składzie:

- przewodniczący komisji – prof. dr hab. Dariusz Szpoper – Uniwersytet Pomorski w Słupsku,
- recenzent – dr hab. Renata Magdalena Kamińska, prof. UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,
- recenzent – dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG – Uniwersytet Gdański,
- recenzent – ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Brier – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie,
- recenzent – prof. dr hab. Mirosław Sadowski – Uniwersytet Wrocławski,
- członek komisji – dr hab. Bartosz Wojciechowski, prof. UŁ – Uniwersytet Łódzki,
- sekretarz – dr hab. Marek Wasiński, prof. UŁ – Uniwersytet Łódzki.

Posiedzenie Komisji habilitacyjnej powołanej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Tomaszowi Banachowi w celu przeprowadzenia publicznego kolokwium habilitacyjnego odbyło się 28 listopada 2024 r. za pośrednictwem łączu teleinformatycznych, przy użyciu aplikacji MS Teams.

Habilitant wygłosił wykład zatytułowany: „Polityka karna w celu «utrzymania władzy»? Kilka uwag na temat republikańskiej polityki karnej w kontekście procesu katylinarczyków”.

W toku posiedzenia recenzenci zreferowali sporządzone recenzje, a poszczególni członkowie Komisji habilitacyjnej zadawali pytania dr. Tomaszowi Banachowi.

Pierwszy z recenzentów – dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG – przedstawiając swoje stanowisko wskazał, że recenzowana monografia została opublikowana w wydawnictwie, które spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 2a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Recenzent z uznaniem wypowiedział się na temat strony edytorskiej publikacji, zauważając jednak brak informacji na temat Habilitanta, jego dorobku oraz przyczyn umieszczenia w książce stron reklamowych. Zwrócił także uwagę na to, że opracowanie - niezwykle syntetyczne - jest napisane jasnym językiem, klarownym także dla czytelnika niespecjalizującego się w dziejach antycznego Rzymu i dowodzi niekłamanego zainteresowania twórczością Cyserona i jej recepcją. Zdaniem Recenzenta to zainteresowanie zderzyło się jednak z podstawowymi brakami warsztatu naukowego Habilitanta, zwłaszcza w obszarze badań nad antykiem. Jako przykład wskazał bibliografię, która w przekonaniu Recenzenta dowodzi, że Habilitant nie zdaje sobie sprawy z tego, iż korzystanie jedynie z przekładów jest zabiegiem niedopuszczalnym. Rzetelność naukowa wymaga sięgania do wydań krytycznych źródeł historycznych. W innym bowiem razie wnioski wyciągane na podstawie przekładów są wnioskami bazującymi na autorytecie tłumaczy, a nie na tekście źródła historycznego. Recenzent dostrzegł także, że w monografii nie uwzględniono nie tylko analiz filologicznych komentowanych fragmentów prac Cyserona, ale także powszechnie dostępnych słowników oraz prac specjalistycznych uznanych w nuncie badań w zakresie filologii klasycznej. W związku z powyższym, Recenzent wyraził zdziwienie, że sporządzenie recenzji wydawniczych monografii Habilitanta powierzono badaczom, którzy nie zajmują się naukowo badaniami nad antykiem i nie mogli dostrzec braków warsztatowych Autora.

Dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG zauważył przy tym, że powołana przez Habilitanta literatura przedmiotu została wykorzystana w sposób wadliwy. Autor nie potrafi

bowiem odróżnić pozycji istotnych i mniej ważnych. Jego zdaniem wskazane braki warsztatowe dyskwalifikują wartość naukową monografii w kluczowych rozdziałach pierwszym oraz trzecim. Praca przedstawiona przez Habilitanta nie może być zatem uznana za spełniającą kryteria rozprawy naukowej, stąd jej wkład w rozwój dyscypliny jest minimalny i ma ona charakter przede wszystkim popularyzatorski.

Oceniając rozdział czwarty monografii, Recenzent wyraził wątpliwości co do reprezentatywności przykładów wybranych przez dr. Tomasza Banacha, zestawiającego akademicką koncepcję Quentina Skinnera z dość przebrzmiałymi poglądami wykrystalizowanymi na marginesie politycznej aktywności Romana Dmowskiego. Recenzent krytycznie odniósł się do wniosków przedstawionych przez Habilitanta wskazując, że odczytanie przez niego myśli Skinnera dokonało się w oderwaniu od tego, że rozróżnienie na prawo publiczne i prywatne znane było wprawdzie prawu rzymskiemu pod wpływem filozofii greckiej, ale dychotomiczny podział na *ius publicum* i *ius privatum* stał się istotny dopiero w tradycji romanistycznej. Recenzent wyżej ocenił podrozdział 4.2. książki, w którym Autor opisał poglądy Romana Dmowskiego.

Analizując pozostały dorobek Habilitanta, dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG podkreślił, że pomija w ocenie dorobek przed uzyskaniem stopnia doktora, gdyż oceniany był już w ramach postępowania o nadanie tego stopnia naukowego. Recenzent zwrócił uwagę na to, że Habilitant po uzyskaniu doktoratu opublikował stosunkowo niewiele prac, w tym tylko jeden tekst w języku obcym, będący sprawozdaniem z konferencji dotyczącej aktywności zawodowej Habilitanta jako komornika sądowego. Zdaniem Recenzenta dwie prace, które ukazały się jako osobne monografie są, pod względem rozmiarów, obszernymi artykułami wydanymi w niewielkim formacie, co zwiększyło ich objętość. Recenzent podkreślił, że pierwsza z nich, tj. *Katylna i tabulae novae. Problem powszechnego zadłużenia i utilitas rei publicae w mowach Cyserona* stała się obiektem ostrej krytyki, także w zakresie braków warsztatowych, a przede wszystkim obecnych w niej treści ideologicznych. Recenzent krytycznie ocenił w tym przypadku warsztat Habilitanta stwierdzając, że praca ta bazuje nie na krytycznych wydaniach źródeł antycznych, ale na polskich przekładach. Jego zdaniem monografia dowodzi, że jej Autor nie jest w stanie prowadzić analiz z uwzględnieniem współczesnego warsztatu historycznego, w tym historyka prawa, a także istotnego – w stosunku do analizowanego materiału – kontekstu filologicznego i historycznego. Recenzent krytycznie odniósł się również do merytorycznego wkładu Habilitanta w przygotowanie drugiej monografii – T. Tulejski, T. Banach, *Republika rzymska i Wielka Brytania - kilka uwag na temat konstytucji mieszanej*. Potwierdza on, jego zdaniem wskazywane już uprzednio, słabości dzieł z jego dorobku.

Jako bardzo słabe ocenił Recenzent także inne prace Habilitanta, w tym te, które powstały w związku z jego działalnością zawodową jako komornika sądowego. Wyraził również wątpliwość w odniesieniu do danych bibliometrycznych podanych przez dr. Tomasza Banacha. Zdaniem Recenzenta nie był on zbyt skrupulatny w prezentacji danych naukometrycznych na swój temat i stwierdził, że Habilitant ogłaszał wiele swoich prac głównie w periodykach naukowych o małej rozpoznawalności i znaczeniu w polskiej nauce. Prace te zazwyczaj nie były poddawane pełnowartościowej weryfikacji w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Zdaniem Recenzenta, po doktoracie Habilitant poszerzył swoje zainteresowania badawcze w stopniu ograniczonym, natomiast nie poprawił swego warsztatu naukowego.

Konkludując dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG stwierdził, że Habilitant nie posiada w dorobku osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej. Nie spełnia on również wymogu istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Recenzent podkreślił, że pozytywne ustosunkowanie się do wniosku Habilitanta miałyby negatywny wpływ na rozwój nauki w Polsce. W obecnym stanie prawnym uzyskanie

habilitacji nie jest związane tylko z *venia legendi*. Obok sprawowania funkcji promotora w postępowaniach o uzyskanie stopni naukowych, daje ono m.in. uprawnienie zasiadania w gremiach weryfikujących dorobek innych uczonych, a także posiadania wpływu na kształtowanie ich składu. Z powodu ułomności warsztatu naukowego oraz z powodu braku istotnej aktywności naukowej, Habilitant nie jest gotowy do sprawowania takich obowiązków.

Kolejny recenzent – dr hab. Renata Magdalena Kamińska, prof. UKSW – oceniając monografię stwierdziła, że podziela wiele zastrzeżeń swego przedmówcy. Doceniła decyzję Habilitanta, by zająć się badaniem myśli polityczno-prawnej Cyserona w ujęciu holistycznym, czyli uwzględniającym współzależność kluczowych kategorii jego refleksji konstytucyjnej. Zarówno wybór tematu jak również strukturę pracy Recenzentka uznała za poprawne. Jej zdaniem jednak Habilitant powinien wyraźniej zarysować tezę swej książki oraz wyjaśnić, co nowego wnosi ona do studiów nad myślą Arpinaty. W szczególności tezy opracowania, w jego obecnym kształcie, można się bowiem jedynie domyślać. Dokonując oceny merytorycznej pracy, dr hab. Renata Magdalena Kamińska, prof. UKSW stwierdziła na wstępie, że niezwykle razi i wręcz utrudnia lekturę gigantyczna ilość słów oraz całych fragmentów ujętych przez Habilitanta w cudzysłów. Podkreśliła popełnienie przez Habilitanta podstawowych błędów merytorycznych oraz zwróciła uwagę na trudny do zaakceptowania wybór poczyniony przez Habilitanta, by korzystać z podstawowych podręczników akademickich jako źródeł. W tym kontekście wskazała również, że Habilitant, którego znajomość pism Cyserona oraz pasja wykazywana w badaniu dorobku Arpinaty nie mogą być kwestionowane, z niejasnych powodów nie korzysta z tekstów źródłowych a posiłkuje się tłumaczeniami. Niedosyt pozostawia również, jej zdaniem, pominięcie przez Habilitanta ważnych opracowań naukowych w językach: hiszpańskim, włoskim, niemieckim.

Oceniając dorobek oraz osiągnięcia naukowe i dydaktyczne Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora, Recenzentka krytycznie odniosła się do nierównomiernego rozłożenia w czasie dorobku naukowego, który w istotnej części został opublikowany tuż przed wszczęciem postępowania habilitacyjnego. Stwierdziła także, że skromna aktywność dydaktyczna Habilitanta oraz jego niewielka aktywność w zakresie popularyzacji nauki z trudem mogą zostać ocenione pozytywnie.

Recenzentka zakończyła swoją wypowiedź stwierdzeniem, że monografia habilitacyjna oraz wystarczający w stopniu dostatecznym pozostały dorobek naukowy przemawiają za dopuszczeniem Habilitanta do dalszych etapów postępowania.

Następny z recenzentów – ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Brier – uzasadniając swoją pozytywną recenzję, zwrócił uwagę na kontynuowanie przez Habilitanta tradycji łódzkiej szkoły refleksji nad doktrynami polityczno-prawnymi. Podkreślił przy tym, że jest dlań rzeczą oczywistą, iż dorobek przedstawiony do oceny w toku niniejszego postępowania nie jest dorobkiem *stricto* z zakresu prawa rzymskiego, ale stanowi udaną syntezę myśli polityczno-prawnej Cyserona. Uzasadnia to, zdaniem Recenzenta, wybory metodologiczne dokonane przez Autora książki. Sposób przedstawienia poglądów Arpinaty Recenzent uznał za jasny i zrozumiały. Tezy, przedstawione na początku książki stanowią, zdaniem Recenzenta, istotny wkład w rozwój nauk o prawie i zostały w sposób satysfakcjonujący udowodnione.

Ostatni recenzent – prof. dr hab. Mirosław Sadowski – podkreślił, że osiągnięcia naukowe Habilitanta dotyczą doktryn polityczno-prawnych i, jako takie, stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Wskazał, że Habilitant spełnia wszystkie ustawowe wymogi stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego i wyraził pozytywną opinię w sprawie nadania mu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Zdaniem Recenzenta, Habilitant udanie przedstawił skomplikowane relacje praktyki i teorii w życiu Marka Tulliusza Cyserona. W szczególności Habilitant trafnie zidentyfikował

kluczową dla cycerońskiej refleksji konstytucyjnej triadę pojęć: najlepszy ustrój, najlepszy obywatel, najlepsze prawo. Recenzent wyraził jednak pewien niedosyt stwierdzając, że Habilitant powinien był w swej rozprawie poświęcić więcej uwagi zagadnieniom najlepszego prawa. Na tle tego zastrzeżenia, Recenzent postawił Habilitantowi szereg pytań: W jaki sposób Arpinata uzasadniał pierwszeństwo prawa naturalnego nad stanowionym? Jakie konsekwencje dla prawa stanowionego pociągała za sobą jego sprzeczność z prawem naturalnym? Jak silny był wpływ Platona na myśl Arpinaty?

Prof. dr hab. Mirosław Sadowski podzielił pogląd Habilitanta, wyrażony w recenzowanej książce, że współczesne refleksje nad poglądami polityczno-prawnymi Cyserona najczęściej pomijają ich kluczowy wymiar moralny. Na tym tle Recenzent zauważył, że dr Tomasz Banach nie zestawiał ze sobą poglądów Arpinaty oraz Machiavellego. W związku z tym poprosił o wyjaśnienie, czy Machiavelli w „Księciu” polemizuje z poglądami Cyserona?

Recenzent z uznaniem wypowiedział się także o rozważaniach poczynionych przez Habilitanta w rozdziale czwartym jego monografii, które ukazują, że rzymska konstytucja, jak i modelowy polityk mogą być inspiracją dla współczesnej myśli republikańskiej. Za interesujące i niezwykle oryginalne uznał zwłaszcza zestawienie ze sobą poglądów Skinera i Dmowskiego.

W dalszym toku posiedzenia członkowie komisji habilitacyjnej zadawali dr. Tomaszowi Banachowi kolejne pytania. Ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Brier prosił o wyjaśnienie znaczenia, jakie ma w prawoznawstwie pojęcie „umiarkowanie”, zaś dr hab. Bartosz Wojciechowski, prof. UŁ zwrócił się do Habilitanta, by ten odniósł się do pojęcia konstytucji niepisanej jako elementu współczesnej praktyki stosowania prawa Unii Europejskiej.

Udzielając odpowiedzi na zadane pytania, Habilitant odniósł się do problemu relacji prawa naturalnego i prawa stanowionego. Wyjaśnił, że Cyseron rozwija refleksję na temat prawa naturalnego w dialogu *De legibus*. Według niego prawo naturalne, wieczne i niezmienne, ma pierwszeństwo wobec prawa stanowionego. Stanowi wyraz prawego rozumu (*recta ratio*), inspirowanego stoickim logosem i jest związane z rozumem, a nie z wolą. Cyseron wskazuje, że prawo stanowione, aby było sprawiedliwe, powinno wyrażać boski rozum, a nie wolę władzy. Gdy prawo stanowione pozostaje w sprzeczności z prawem naturalnym, przestaje mieć moc obowiązującą, co stanowi ograniczenie dla demokratycznej legislacji.

Odnosząc się do pytania o wpływ Platona na twórczość Cyserona, Habilitant odpowiedział, że szczególnie w zakresie jego filozoficzno-politycznych rozważań, wpływ ten jest znaczący, choć cechuje go pewien eklektyzm. Cyseron nawiązuje do platońskich inspiracji w takich dziełach jak *De re publica* i *De legibus*, co widać już w samych tytułach oraz planie dialogów. Wątki platońskie są obecne zwłaszcza w rozważaniach Cyserona o sprawiedliwości oraz w krytyce degeneracji demokracji. W *De re publica* Cyseron tłumaczy i adaptuje koncepcje Platona, co wskazuje na głęboki wpływ tego filozofa.

Odpowiadając na kolejne pytanie Habilitant stwierdził, że Machiavelli wyraźnie polemizuje z Cyseronem, odrywając cnotę od polityki i wskazując, że stosowanie moralnych zasad w polityce jest niepraktyczne. W przeciwieństwie do Cyserona, który podkreślał konieczność zgodności polityki z moralnością, Machiavelli akceptuje stosowanie „zwierzęcych metod”, czyli działań opartych na sprycie i sile, jako narzędzi władzy.

Odnosząc się do znaczenia pojęcia umiarkowania, dr Tomasz Banach stwierdził, że w prawoznawstwie dotyczy ono trudnego zagadnienia. Cyseron wskazuje na umiarkowanie jako kluczową cechę męża sprawiedliwego i doskonałego polityka. W *De re publica* podkreśla, że umiarkowanie jest jedną z przesłanek, by człowiek mógł być uznany za *optimus*. Jednak zdaniem Habilitanta, trudno jednoznacznie stwierdzić, czy w jego rozważaniach ustrojowych pojęcie umiarkowania pojawia się w sposób wyraźny. Ponadto wskazał, że pojęcie umiarkowania w prawoznawstwie jest jedną z kardynalnych cnót wyróżnianych przez

Cycerona, co szczególnie wyraźnie przedstawia w *De officiis*. Cyceron przeciwstawia cnoty kardynalne, takie jak umiarkowanie wadom (*vitia*), podkreślając, że dobrzy obywatele (*boni*) zawsze kierują się tymi cnotami, w przeciwieństwie do obywateli złych (*improbi*). Umiarkowanie pojawia się głównie w kontekście etycznym, ale trudno jednoznacznie stwierdzić, czy odgrywa rolę w jego rozważaniach ustrojowych.

Udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące pojęcia konstytucji niepisanej jako elementu współczesnej praktyki stosowania prawa Unii Europejskiej, Habilitant wskazał, że znaczenie konstytucji niepisanej omówił, wraz z prof. dr. hab. Tomaszem Tulejskim, w kontekście porównawczym z konstytucjami Republiki Rzymskiej i Wielkiej Brytanii. Podkreślił jej elastyczność, która pozwala na dostosowanie jej do zmiennych uwarunkowań politycznych i społecznych, co było szczególnie widoczne w Republice Rzymskiej. Jednocześnie zaznaczono, że w Republice Rzymskiej pojawiały się różne formy konstytucji, jak np. konstytucja Sulli. W przypadku Unii Europejskiej wątpliwości budzi bezpośrednie zestawienie jej z Rzymem republikańskim, który bardziej przypomina współczesne państwo narodowe. Wyjaśnił ponadto, że konstytucja niepisana w Republice była w dużym stopniu determinowana przez *mores maiorum*, czyli obyczaje przodków, powiązana z przeszłością i tradycją. Przy czym zadający pytanie dr hab. Bartosz Wojciechowski, prof. UŁ stwierdził, że nie do końca się z Habilitantem zgadza.

Posiedzenie Komisji habilitacyjnej powołanej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Tomaszowi Banachowi wyznaczone w celu podjęcia uchwały zawierającej opinię w przedmiocie nadania dr. Tomaszowi Banachowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne odbyło się również 28 listopada 2024 r. za pośrednictwem łączu teleinformatycznych, przy użyciu aplikacji MS Teams.

W toku posiedzenia recenzenci przedstawiali sporządzone przez nich recenzje w kontekście zakończonego kolokwium habilitacyjnego.

Pierwszy z recenzentów – dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG – podtrzymał w całości swoje stanowisko wyrażone w pisemnej recenzji, uwzględniając także wszystkie krytyczne uwagi, które zostały podniesione podczas kolokwium, również w innych recenzjach. Zazначył, że liczba tych wątpliwości była na tyle duża, iż nie zmienił swojego stanowiska, które wyraził uprzednio.

Nawiązując do jednej z wypowiedzi podczas kolokwium, dotyczącej łączenia twórczości Habilitanta z tradycją łódzkiej szkoły, Recenzent stwierdził, że jego zdaniem Habilitant zdaje się nie znać twórczości prof. Borysa Łapickiego. Nie jest świadomym kontynuatorem jego twórczości, ponieważ nie odnosi się ani do jego książek, ani do jego myśli. Negatywnie ocenił korzystanie z podręczników w pracy naukowej przez Habilitanta, co – według Recenzenta – stanowi dowód braku zrozumienia różnic pomiędzy wartością podręczników a innymi rodzajami opracowań. Ponadto wyraził zdziwienie stwierdzeniem Habilitanta na temat Rzymu republikańskiego jako państwa narodowego, uznając to za pogląd dyskusyjny. W kontekście pojęcia cnoty (*virtus*) Recenzent wskazał, że Habilitant traktował to pojęcie w sposób zbyt ogólny, utożsamiając je z pojęciem dobra, co również potwierdzało jego brak zrozumienia dla bardziej subtelnych aspektów omawianej problematyki.

Zdaniem dr. hab. Jacka Wiewiorowskiego, prof. UG analiza przeprowadzana przez Habilitanta, jest powierzchowna i dowodzi braku głębszego zrozumienia tematu. Jako przykład wskazał wyrażone przez Habilitanta zdanie na temat jurystów rzymskich, które zostało oparte na opracowaniu o charakterze wprowadzającym, powstałym w języku polskim, zamiast na solidnych pracach. Wskazał również, że Habilitant formułuje opinie na temat procedur sądowych w Rzymie, opierając się na pracy polskiej autorki, która pisała o miejscu procesu rzymskiego w dydaktyce prawa rzymskiego w Polsce po II wojnie światowej.

Recenzent zauważył również, że twórczość Habilitanta rzeczywiście świadczy o fascynacji Ciceronem, ale ta fascynacja nie przekłada się na odpowiednią analizę problematyki. Habilitant, według Recenzenta, nie rozumie podstawowej różnicy między analizą samej twórczości Cicerona a analizą tego, jak była ona odbierana w innych epokach, w tym przez konkretnych przedstawicieli narodowej demokracji, co było uprawnione w kontekście doktoratu, ale nie w kontekście dalszych badań Habilitanta. Jego zdaniem dr. Tomaszowi Banachowi brak odpowiednich umiejętności warsztatowych. Podkreślił, że decyzja o nadaniu Habilitantowi stopnia naukowego doktora habilitowanego mogłaby mieć negatywne konsekwencje dla rozwoju nauki w Polsce.

Według następnej recenzentki – dr hab. Renaty Magdaleny Kamińskiej, prof. UKSW – dorobek naukowy Habilitanta jest dostateczny, aby nadać mu stopień naukowy, choć zauważyła pewne istotne zastrzeżenia, które rzutują na całościową ocenę jego dorobku. Zwróciła uwagę na niewielką liczbę publikacji, która w jej opinii jest znacząco niższa w porównaniu z wnioskodawcami w innych przewodach habilitacyjnych. Zaznaczyła, że okres aktywności publikacyjnej Habilitanta był wyraźnie skoncentrowany na ostatnich dwóch latach przed złożeniem monografii, co wywołuje pytania o wcześniejszą ciszę w pracy naukowej. Ponadto zauważyła, że część publikacji była zamieszczona w niszowych czasopismach, co jej zdaniem może stanowić poważny zarzut w kontekście konkurencyjności dorobku naukowego podczas pozyskiwania grantów.

Dr hab. Renata Magdalena Kamińska, prof. UKSW wyraziła również krytyczne uwagi na temat samej monografii. Wskazała na problemy z czytelnością tekstu, wynikające m.in. z niewłaściwego użycia cudzysłówów, co sprawiało wrażenie, że Habilitant mógł nie rozumieć źródeł, na których się opierał. Dodatkowo podniosła kwestię korzystania z podręczników akademickich, które, choć mogą być niekiedy użyteczne, były w jej ocenie niewystarczająco uzupełnione nowszymi opracowaniami naukowymi. Zwróciła również uwagę na błędy w nomenklaturze dotyczącej niektórych urzędów i instytucji republikańskich, rzutujące na precyzję przedstawionej analizy.

Trzeci z recenzentów – ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Bérier – podkreślił swoją pozytywną ocenę dorobku Habilitanta, zarówno w aspekcie działalności naukowej, jak i dydaktycznej oraz wyjazdów zagranicznych. Wskazał, że monografię habilitacyjną przeczytał z zainteresowaniem i stosunkowo szybko, uznając ją za wystarczająco zwięzłą i przystępną. Wspomniał również, że jej fragmenty były omawiane ze studentami, a sama książka spotkała się z pozytywnym odbiorem wśród czytelników. Recenzent zaznaczył, iż dorobek dr. Tomasza Banacha nie jest dorobkiem z zakresu prawa rzymskiego, ale mieści się w kręgu nauki o doktrynach politycznych i prawnych.

Ostatni z recenzentów – prof. dr hab. Mirosław Sadowski – również podkreślił, że omawiana monografia dotyczy obszaru doktryn polityczno-prawnych i w związku z tym powinna być oceniana przede wszystkim przez specjalistów z tej dziedziny. Według niego nie miało to miejsca, gdyż praca była głównie recenzowana przez badaczy prawa rzymskiego. Zauważył, że każdy z recenzentów szukał w niej czegoś innego, zwracając uwagę na różne aspekty, takie jak brak sięgania do źródeł czy kwestie lingwistyczne, które dla niego osobiście nie były istotne. Recenzent skoncentrował się na ocenie, czy Habilitant wniósł coś nowego do nauki o doktrynach polityczno-prawnych i czy udało mu się to zrealizować – w jego opinii cel ten został osiągnięty.

Odnosząc się do dorobku Habilitanta, prof. dr hab. Mirosław Sadowski zauważył, że choć nie jest on liczny, spełnia wymogi stawiane kandydatom w procedurze habilitacyjnej. W jego ocenie monografia została dobrze napisana, a jej długość mieści się w zalecanym przedziale 200-250 stron. Podkreślił również, że język pracy był przystępny, co sprzyjało odbiorowi treści. Wskazał na pozytywne aspekty dorobku Habilitanta, które w jego ocenie przeważają nad minusami i podtrzymał swoje pozytywne stanowisko wyrażone w ocenie Habilitanta.

Członek komisji – dr hab. Bartosz Wojciechowski, prof. UŁ – w swojej wypowiedzi podkreślił, że autorzy publikujący na tematy związane z doktrynami polityczno-prawnymi często korzystają z tłumaczeń, co niekoniecznie stanowi błąd metodologiczny. Odnosząc się do kwestii ilości dorobku Habilitanta, zwrócił uwagę na komentarz profesora Roberta Alexy'ego, który stwierdził, że w Polsce publikuje się zbyt wiele, co czasami wpływa na obniżenie jakości publikacji. Dr hab. Bartosz Wojciechowski, prof. UŁ zauważył, że takie podejście, oparte na liczbie publikacji, może być wynikiem zewnętrznych wymogów systemowych.

Członek komisji przedstawił następnie kulisy powstania jednej z książek Habilitanta, która pierwotnie miała formę artykułu, jednak jego objętość nie spełniała wymogów redakcyjnych wysoko punktowanych czasopism. W rezultacie powstała książka, która była odpowiedzią na trudności techniczne związane z publikacją. Podkreślił także, że tworzenie dzieł z zakresu teorii i filozofii prawa wymaga większego wysiłku naukowego i jest bardziej czasochłonne niż w przypadku wielu prac z dziedziny dogmatyki prawniczej. Zaznaczył również, iż pasja Habilitanta oraz jego zaangażowanie w podejmowaną tematykę stanowią istotne wartości, które pozytywnie wpływają na ocenę dorobku.

Sekretarz komisji – dr hab. Marek Wasiński, prof. UŁ – wyrażając pozytywną opinię na temat dorobku Habilitanta, zaznaczył, że znajduje się w trudnej sytuacji, ponieważ myśl polityczno-prawna jest dość odległa od prawa międzynarodowego, czyli dziedziny, którą się zawodowo zajmuje. Odwołał się do wypowiedzi dr. hab. Bartosza Wojciechowskiego, prof. UŁ, z którym zgodził się w wielu punktach. Zwrócił uwagę na nieoznaczoność interpretacji w naukach społecznych. Wskazał, że ocena oryginalności, nowatorstwa oraz rozmiaru dorobku jest kwestią niezwykle subiektywną. Zaznaczył, że w swoich rozważaniach musi opierać się na opiniach przedstawionych w trakcie posiedzenia, które obejmowały zarówno głosy bardzo krytyczne, jak i przychylne dorobkowi Habilitanta. Podkreślił kluczowe dla niego znaczenie pasji badawczej Habilitanta, która może stanowić siłę popychającą go do dalszego rozwoju naukowego i poprawy niedostatków warsztatowych wskazanych przez recenzentów.

Dr hab. Marek Wasiński, prof. UŁ odniósł się również do różnic między piśmiennictwem dogmatycznym a piśmiennictwem z kręgu doktryn polityczno-prawnych. Podkreślił, że pisanie tekstów naukowych poza dogmatyką jest zazwyczaj o wiele bardziej czasochłonne, co może tłumaczyć ilościowo relatywnie niewielki dorobek Habilitanta.

Przewodniczący komisji habilitacyjnej – prof. dr hab. Dariusz Szpoper – wskazał, że z częścią uwag krytycznych wyrażonych podczas posiedzenia byłby skłonny się zgodzić. Jednocześnie podkreślił, że oceniana monografia została zgrabnie osadzona w kontekście doktryn politycznych i prawnych, choć z punktu widzenia specjalistów zajmujących się prawem rzymskim można dostrzec w niej pewne niedociągnięcia. Jego zdaniem Habilitant umiejętnie osadził swoją myśl polityczno-prawną w kontekście prawa rzymskiego.

Stwierdził, że nie podziela surowej oceny dr. hab. Jacka Wiewiorowskiego, prof. UG w kwestii pozostałego dorobku dr. Tomasza Banacha. Zwrócił uwagę, że Habilitant odbył dwa staże naukowe: jeden na Uniwersytecie Wileńskim oraz drugi staż (poświęcony myśli Cyserona) na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pod kierunkiem profesora Adama Wielomskiego. Podkreślił, że te staże w pełni wyczerpują wymagania stawiane Habilitantowi. Dodał także, że Habilitant jest autorem nie tylko kilkunastu artykułów i jednej książki, ale również współautorem innych publikacji książkowych. Odnosząc się do kwestii wykorzystania podręczników w pracach naukowych, przewodniczący komisji zgodził się, że nie jest to właściwe, choć zauważył, iż w wyjątkowych przypadkach pewne podręczniki mogą być przydatne.

Ostatecznie prof. dr hab. Dariusz Szpoper całość dorobku Habilitanta ocenił umiarkowanie pozytywnie, a kolokwium uznał za bardzo udane. Jego zdaniem Habilitant

wykazał się erudycją i znajomością tematu, co dowodzi, że poradzi sobie zarówno jako wykładowca na uczelniach publicznych, jak i niepublicznych.

W toku dalszej dyskusji podkreślano walory monografii dr. Tomasza Banacha, w postaci napisania jej w sposób jasny i klarowny, który ułatwiał lekturę. Poruszano również problem wykorzystywania przez Autora tłumaczeń (w miejsce tekstów oryginalnych) oraz aspekt warsztatu naukowego i kompetencji metodologicznych Habilitanta.

Po przeprowadzeniu kolokwium habilitacyjnego, przedstawieniu recenzji i stanowisk pozostałych członków komisji oraz zakończeniu dyskusji, komisja habilitacyjna powołana w postępowaniu w sprawie nadania dr. Tomaszowi Banachowi stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, działając na podstawie art. 221 ust. 10, w głosowaniu jawnym, większością głosów (6 głosów „za” oraz 1 głos „przeciw”), podjęła uchwałę zawierającą pozytywną opinię w sprawie nadania dr. Tomaszowi Banachowi stopnia habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Jak wynika z uzasadnienia do ww. uchwały komisja habilitacyjna stwierdziła, że dr Tomasz Banach spełnił warunek określony w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy. Przedstawiona przez niego monografia – T. Banach, *Res publica est res populi. Myśl polityczno-prawna Marka Tulliusza Cyserona*, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2023 – stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy i została opublikowana w wydawnictwie, które spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 2a ustawy. Ponadto komisja habilitacyjnej uznała, że aktywność naukowa dr. Tomasza Banacha spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy.

Uchwała Komisji habilitacyjnej zawierająca pozytywną opinię w sprawie nadania dr. Tomaszowi Banachowi stopnia habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne została następnie przedstawiona na posiedzeniu Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne, które odbyło się 24 stycznia 2025 r. Jego przebieg dokumentuje sporządzony na tę okoliczność protokół.

W posiedzeniu wzięli również udział recenzenci: dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG, ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Bérier oraz prof. dr hab. Mirosław Sadowski.

Przeprowadzona dyskusja oscylowała przede wszystkim wokół objętości monografii wskazanej przez dr. Tomasza Banacha jako osiągnięcie naukowe oraz zastosowanej przez niego metodologii i przywoływanych źródeł, a także umiejętności warsztatowych Autora. Poruszono kwestię odwoływania się przez Habilitanta do tłumaczeń, podręczników, literatury obcojęzycznej i in. Zwracano również uwagę na fakt, że przedłożona monografia porusza zagadnienia w obszarze doktryn polityczno-prawnych a nie prawa rzymskiego.

W trakcie dyskusji debatowano także nad pozostałym dorobkiem naukowym Habilitanta oraz jego aktywnością w innych uczelniach, w tym odbywanych stażach naukowych.

Pod głosowanie Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne poddano uchwałę o przyjęciu decyzji w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Tomaszowi Banachowi w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Uchwała została podjęta w głosowaniu tajnym, następującym stosunkiem głosów:

- ogółem uprawnionych do głosowania – 74
- obecnych uprawnionych do głosowania wg listy obecności – 60
- głosowało osób – 54
- głosów nieważnych – 0
- głosów „za” – 22
- głosów „przeciw” – 18
- głosów „wstrzymujących się” – 14

W związku z powyższym wynikiem głosowania nie został spełniony wymóg bezwzględnej większości głosów. Po zsumowaniu głosów „przeciw” i „wstrzymujących się” łącznie uzyskano 32 głosy, wobec 22 głosów „za”.

W świetle powyższego postanowiono jak w sentencji decyzji.

Przewodnicząca Komisji Uniwersytetu Łódzkiego
do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne

dr hab. Monika Bogucka-Felczak, prof. UŁ

Pouczenie:

Od decyzji stronie przysługuje odwołanie do Rady Doskonałości Naukowej. Odwołanie należy wnieść w terminie 30 dni od dnia doręczenia decyzji stronie. Odwołanie wnosi się do Rady Doskonałości Naukowej za pośrednictwem Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Otrzymują:

- 1) Tomasz Banach
- 2) a/a